

MIHAELA DANIELA CÎRSTEA
LAURA RALUCA SURUGIU

MEMORATOR
DE LIMBA ȘI
LITERATURA ROMÂNĂ
pentru clasele IX-XII

Ediția a III-a

Editura Paralela 45

Redactare: Daniel Mitran
Tehnoredactare: Carmen Rădulescu
Pregătire de tipar: Marius Badea
Design copertă: Mirona Pintilie

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CÎRSTEA, MIHAELA DANIELA

Memorator de limba și literatura română pentru clasele IX-XII /

Mihaela Daniela Cîrstea, Laura Raluca Surugiu. - Ed. a 3-a. -

Pitești : Paralela 45, 2023

ISBN 978-973-47-3845-8

I. Surugiu, Laura Raluca

811.135.1

821.135.1.09

COMENZI – CARTEA PRIN POȘTĂ

EDITURA PARALELA 45

Bulevardul Republicii, Nr. 148, Clădirea C1, etaj 4, Pitești,
jud. Argeș, cod 110177

Tel.: 0248 633 130; 0753 040 444; 0721 247 918

Tel./fax: 0248 214 533; 0248 631 439; 0248 631 492

E-mail: comenzi@edituraparelela45.ro

www.edituraparelela45.ro

Tiparul executat la tipografia *Editurii Paralela 45*

E-mail: tipografie@edituraparelela45.ro

Copyright © Editura Paralela 45, 2023

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate,
iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de
proprietate intelectuală.

CUPRINS

I. CONCEPTE OPERAȚIONALE

a. Autorul	5
b. Naratorul.....	5
c. Personajele / eroii.....	5
d. Eul liric.....	6
e. Indicii spațio-temporali	6
f. Figurile de stil.....	6
g. Versificația	8
h. Elementele comunicării.....	9
i. Funcțiile comunicării	10
j. Textul argumentativ	11
k. Denotație și conotație.....	12
l. Trăsăturile generale ale stilului	12
m. Calitățile particulare ale stilului	12
n. Stilurile funcționale (trăsături)	13
1. Stilul științific	13
2. Stilul juridic-administrativ	13
3. Stilul publicistic	14
4. Stilul beletristic	14
5. Stilul colocvial	14
o. Registrele stilistice ale limbii.....	15
p. Elemente de vocabular	16

II. STUDII DE CAZ – SUGESTII

1. Originile și evoluția limbii române.....	19
2. Formarea conștiinței istorice.....	23
3. Perioada pașoptistă.....	25

III. PROZA

1. Nuvela istorică și romantică	30
<i>Alexandru Lăpușeanul</i> de Costache Negruzzi	30
2. Basmul cult.....	33
<i>Povestea lui Harap-Alb</i> de Ion Creangă	33
3. Povestirea	39
<i>Hanu Ancuței</i> de Mihail Sadoveanu.....	39
4. Nuvela realist-psihologică.....	41
<i>Moara cu noroc</i> de Ioan Slavici.....	41
5. Romanul realist-obiectiv	46
<i>Ion</i> de Liviu Rebreanu.....	46

6.	Romanul obiectiv	50
	<i>Enigma Otiliei</i> de G. Călinescu.....	50
7.	Romanul modern subiectiv	54
	a. <i>Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război</i> de Camil Petrescu.....	54
	b. <i>Patul lui Procust</i> de Camil Petrescu	59
8.	Romanul tradițional obiectiv.....	63
	<i>Baltagul</i> de Mihail Sadoveanu	63
9.	Romanul de după al Doilea Război Mondial	68
	<i>Moromeții</i> de Marin Preda	68

IV. POEZIA

A.	Romantismul	72
	Mihai Eminescu (etapele creației eminesciene).....	73
	a. <i>Floare albastră</i> / 74; b. <i>Luceafărul</i> / 76; c. <i>Odă (în metru antic)</i> / 80	
B.	Prelungiri ale romantismului și ale clasicismului	82
	Octavian Goga – <i>De demult</i>	82
C.	Symbolismul – primul pas spre poezia modernă	83
	1. Alexandru Macedonski – <i>Noaptea de decembrie</i>	85
	2. George Bacovia.....	87
	a. <i>Plumb</i> / 87; b. <i>Decor</i> / 89	
D.	Modernismul	90
	1. Tudor Arghezi	91
	a. <i>Testament</i> / 91; b. <i>Flori de mucigai</i> / 93;	
	c. <i>Psalm [Aș putea vecia cu tovărășia]</i> / 95	
	2. Lucian Blaga	97
	a. <i>Eu nu strivesc corola de minuni a lunii</i> / 97; b. <i>Lumina</i> / 99	
	3. Ion Barbu.....	101
	a. <i>Riga Crypto și Iapona Enigel</i> / 102; b. <i>Din ceas dedus</i> / 106	
E.	Tradiționalismul	107
	1. Ion Pillat – <i>Aci sosi pe vremuri</i>	108
	2. Vasile Voiculescu – <i>În grădina Ghetsemani</i>	110
F.	Avangarda	111
G.	Neomodernismul	113
	Nichita Stănescu.....	114
	a. <i>Cu o ușoară nostalgie</i> / 114; b. <i>Leoaică tânără, iubirea</i> / 115	
H.	Postmodernismul (trăsături).....	117

V. DRAMATURGIA

1.	Comedia – <i>O scrisoare pierdută</i> de Ion Luca Caragiale	119
2.	Drama. Drama modernă postbelică – <i>Iona</i> de Marin Sorescu	125

I. CONCEPTE OPERAȚIONALE

a. AUTORUL

- Este persoana care scrie opera, el are o existență reală, iar numele său se află pe copertă.

b. NARATORUL

- Este vocea autorului în text, fără a se confunda însă cu autorul.
- După gradul de implicare în text, poate fi: **obiectiv** (nu se implică în relatarea întâmplărilor și nu exprimă opinii despre personaje) sau **subiectiv** (își exprimă propria opinie, este implicat în lumea fictivă).
- **Naratorul omniscient** este acel narator care știe totul despre personaje și acțiune.
- Se identifică trei **viziuni narative**: „**din spate**” (naratorul știe mai multe lucruri decât personajele sale), „**împreună cu**” (naratorul știe tot la fel de multe lucruri ca și personajele, iar de cele mai multe ori personajul este și narator), „**din afară**” (naratorul știe mai puține lucruri decât personajele).
- **Perspectiva narativă** poate fi: **externă** (naratorul este obiectiv, nu își exprimă punctul de vedere, este detașat), **internă** (se prezintă gândurile personajelor, drama lor interioară) sau **zero** (se prezintă gândurile personajelor fără a se face intervenții din partea naratorului).
- **Naratorul la persoana I** poate fi: **personaj** (este personaj principal), **martor** (este personaj secundar) sau **colportor** (vorbește din auzite).

c. PERSONAJELE / EROII

- Sunt cei care participă, se implică în evenimentele prezentate; prezența lor este în strânsă legătură cu acțiunea și conflictele.
- În funcție de importanța lor în operă, personajele sunt: **principale**, **secundare** sau **episodice**.

- În funcție de complexitatea caracterului lor, personajele sunt **lineare** sau **complexe**.
- În funcție de modul în care evoluează sau nu ca trăiri interioare sau ca formare a personalității, sunt: **imobile/statice** sau **mobile/dinamice**.
- **Mijloacele de caracterizare: directă** (de către narator, alte personaje sau autocaracterizare, prin indicațiile scenice în genul dramatic) sau **indirectă** (prin fapte, comportament, limbaj, atitudine, gesturi etc.).

d. EUL LIRIC

- Este vocea poetului în text.
- Este evidențiat prin mărcile lexico-gramaticale ale eului liric: verbe la persoana I, pronume și adjective pronominale la persoana I, forme verbale și pronominale la persoana a II-a.
- Ideile și sentimentele se exprimă și prin interjecții, interogații și exclamații retorice.
- Arată viziunea autorului despre lume.
- Dă subiectivitate și originalitate textului.

e. INDICII SPAȚIO-TEMPORALI

- Indică locul și timpul desfășurării acțiunii; sunt importanți în realizarea verosimilității, a iluziei realității.

f. FIGURILE DE STIL

PERSONIFICAREA

- Este figura de stil prin care sunt atribuite trăsături umane unor obiecte, unor necuvântătoare sau unor noțiuni abstracte.

COMPARAȚIA

- Figură de stil ce stabilește o identitate între doi termeni, pe baza unor puncte comune, evidențiind caracteristicile unuia dintre ei (*A – comparat, B – comparant*);
- Asocierea celor doi termeni se face prin adverbe: *ca, precum, cum* etc.

ENUMERAȚIA

- Figură de stil realizată prin înșiruirea unor termeni, aflați în relație de coordonare;
- Sunt detaliate aspecte cu efect cumulativ, accentuând ideea centrală a textului sau trăirile autorului;
- E prezentă mai ales în descrieri sau în texte ce aparțin stilului științific sau juridic-administrativ.

REPETIȚIA

- Constă în repetarea unor sunete, cuvinte, sintagme pentru a se obține valori expresive;
- Se insistă asupra unei idei;
- La nivel fonetic, prin repetiție se formează aliterația sau asonanța, la nivel sintactic se ajunge la crearea unui paralelism sintactic (repetarea aceleiași structuri sintactice în cel puțin două versuri succesive).

ALITERAȚIA

- Constituie repetarea unei consoane/unui grup de consoane în unul sau mai multe versuri, pentru a crea muzicalitate și pentru a obține un efect onomatopeic.

ASONANȚA

- Constituie repetarea unei vocale accentuate în două sau mai multe cuvinte dintr-un vers pentru efecte expresive și muzicalitate.

ANTITEZA

- Este forma de redare a unei dihotomii între două personaje, noțiuni, idei etc.;
- Antiteza se realizează la nivelul unui vers, al unei strofe sau al întregii opere (vezi antiteza bine-rău din basme).

HIPERBOLA

- Este figura de stil prin care se exagerează trăsături ale unui obiect, ale unei ființe, ale unui fenomen etc.

EPITETUL

- Este figura de stil prin care se evidențiază trăsături deosebite, prin intermediul unui adjectiv sau adverb atașat unui alt cuvânt.

- Poate fi clasificat în funcție de mai multe criterii:
 - în funcție de numărul termenilor: simplu, dublu, triplu, multiplu;
 - în funcție de valoarea morfologică: adjectival, adverbial, substantival (metaforic);
 - în funcție de semantică: personificator, metaforic, cromatic, hiperbolic.

METAFORA

- Este o comparație subînțeleasă, fără elementul de comparație (*ca, precum, ca și*);
- Prin intermediul ei se trece de la sensul propriu al unui cuvânt la cel figurat, valorificând resursele sale expresive;
- Poate fi **implicită** (apare numai termenul cu sensul figurat – „regina nopții”, M. Eminescu) sau **explicită** (sunt prezenți ambii termeni – „leoaică tânără, iubirea” – N. Stănescu).

ALEGORIA

- Se prezintă o idee abstractă prin intermediul unei suite de metafore, comparații, personificări etc.;
- În poemul „Lucefărul” de Mihai Eminescu se remarcă alegoria pe marginea condiției omului de geniu.

OXIMORONUL

- Asocierea a două elemente incompatibile, pentru a sublinia o idee („voluptatea morții”, „suferință tu, dureros de dulce” – Mihai Eminescu).

g. VERSIFICAȚIA

VERSUL

- Constituie o parte a unei strofe – mai exact, este un rând dintr-o poezie;
- **Versul liber** nu respectă regulile clasice ale construcției textului, neavând rimă, ritm sau măsură; este preferat mai ales de poeții moderni, contemporani.

STROFA

- Este formată din unul sau mai multe versuri (un vers – „Poeme într-un vers” de Ion Pillat; distih – două versuri; terțină/terțet –

IV. POEZIA

A. ROMANTISMUL

- ✓ Apare ca reacție la clasicism, la începutul secolului al XVIII-lea și în secolul al XIX-lea, propagându-se cu repeziciune în Germania, Franța și Anglia. Printre cei mai cunoscuți scriitori romantici se numără Novalis, Leopardi, Lamartine, de Vigny, Byron, Shelley, Heine.
- ✓ Manifestul romantismului este „Prefața” lui Victor Hugo la drama *Cromwell* (1827).
- ✓ În literatura română întâlnim o perioadă preromantică (Vasile Cîrlova, Ienăchiță Văcărescu), urmată de perioada pașoptistă, dominată de *Dacia literară* și de ideile promovate în „Introducere” (Ion Heliade-Rădulescu, Grigore Alexandrescu, Costache Negruzzi) și în final romantismul autentic, profund reprezentat de Mihai Eminescu.
- ✓ Romantismul respinge toate normele și dogmele clasicismului, încurajând spontaneitatea, imaginația și libertatea în creație.
- ✓ Izvoarele de inspirație sunt istoria națională, mitologia, folclorul, natura, iubirea.
- ✓ Se cultivă senzaționalul, aventura, neobișnuitul, puterea sentimentelor în defavoarea rațiunii.
- ✓ Se folosesc motive precum visul/reveria, cosmicul (luna, stelele), vegetalul (codrul, arborele protector), zborul cosmic, înserarea, iar printre teme preferate se află istoria, natura, trecerea timpului, soarta schimbătoare, destinul omului de geniu, viața ca teatru.
- ✓ Se cultivă antitezele: condiția umană efemeră – eternitatea universului, om de geniu – om obișnuit, angelic – demonic.
- ✓ Stările dominante sunt: tristețea, melancolia, nostalgia, contemplația, scepticismul, pesimismul.

- ✓ Personajele sunt excepționale în situații excepționale, fiind preferați eroi din categorii sociale extreme (rege, cerșetor, rob etc.)
- ✓ Cultivă specii precum drama, nuvela istorică, meditația.
- ✓ Pune în antiteză prezentul decăzut și trecutul glorios, intenția fiind una ironică, satirică uneori.

Mihai Eminescu

Etapele creației eminesciene

- *Perioada încrederii în iubirea absolută* („Dorința”, „Sara pe deal”, „Lacul”, „Crăiasa din povești”)

Iubirea este proiectată pe fundalul naturii feerice în care toate elementele universului sunt în armonie. Natura eminesciană adună motive universale precum luna, stelele, noaptea, înserarea, codrul, acvaticul, arborele protector. Idilele sunt proiectate în lumea satului și presupun un anumit ceremonial: prezentarea cadrului natural umanizat, așteptarea îndrăgostitului, emoția, întâlnirea de iubire proiectată în vis și trezirea la realitate, prin conștientizarea imposibilității atingerii idealului. Cuplul eminescian este format din omul de geniu, în căutarea absolutului și omul obișnuit, fata cu trăsături angelice (păr blond, ochi albaștri, pielea albă ca marmura). Visul de iubire reflectă aspirațiile geniului care caută optimist o împlinire a iubirii perfecte, finalul aducând însă melancolia eșecului.
- *Perioada îndoielilor și a scepticismului* („Floare albastră”, „Luceafărul”)

Poetul crede în continuare în visul de iubire, dar intervine sentimentul neîmplinirii. Efectul este retragerea în solitudine și respingerea lumii în care trăiește.
- *Perioada dezamăgirii în dragoste și a misoginismului* („Pe lângă plopii fără soț”, „Scrisorile”)

Cadrul natural feeric este înlocuit cu un spațiu citadin trist, în care poetul nu se mai poate integra. Sunt accentuate stările de

pesimism, de suferință, femeia apare acum în ipostaza demonică, e Dalila, vicleană, superficială, meschină, incapabilă să se ridice la nivelul așteptărilor geniului.

a. **Floare albastră**

- Motivul florii albastre este cunoscut din literatura romantică germană, de la Novalis și de la Goethe, fiind asociat cu absolutul sau cu imaginea iubitei. În limbajul popular florii albastre i se spune veronică. La Eminescu, floarea albastră se asociază cu nostalgia infinitului.
- Filosofia lui Schopenhauer este sursă de inspirație prin antiteza dintre omul de geniu și omul obișnuit. Cei doi formează un cuplu incompatibil, prin aspirațiile lor diferite, în ciuda atracției contrariilor.
- **Omul de geniu** – caută absolutul, idealul, este obiectiv, se detașează de lume și se retrage în ipostaza spectatorului. Este o fire meditativă, contemplativă, visătoare, un introvertit, solitar, inadaptabil, nefericit, căci visează la nemurire prin creație. Are o inteligență ieșită din comun, are preocupări diverse (mitologie, istorie, filosofie, științe oculte), are o imaginație creativă. Se caracterizează prin pesimism, este sceptic, nemulțumit de propria condiție, disprețuiește superficialitatea societății și se refugiază în singurătate.
Prin antiteză, **omul obișnuit** este limitat ca aspirații, subiectiv, fire pragmatică, cu viziune realistă, extrovertit, sociabil, adaptabil, fericit în limitele omului obișnuit, optimist, se conformează regulilor sociale, nu e capabil să își depășească condiția umană.
- Elemente romantice prezente în poezie: tema naturii (codrul, luna, izvoarele, înserarea), tema iubirii, visul, aspirația spre absolut, valorificarea elementelor de limbaj popular.
- Se pot identifica mai multe secvențe poetice: portretul omului de geniu, strofa de legătură prezentând reacția omului superior la cuvintele iubitei, chemarea iubitei, despărțirea cuplului și regretul omului de geniu.

- Se remarcă mărcile oralității: regionalisme și forme populare, forme verbale și pronominale la persoana I și a II-a, interjecții, diminutivele, substantivele în vocativ și verbele la imperativ.
- Poezia este un monolog adresat.
- Idealul omului de geniu este iubirea absolută. El nu se poate adapta la lumea în care trăiește, nu poate accepta limitele unei existențe obișnuite (motivul romantic al depărtării). Este visător, preocupat de istorie, de mitologie, încercând prin contemplație să ajungă la tainele universului (piramidele ascund misterul morții, câmpiile Asire trimit spre istorie, enumerația „Iar te-ai cufundat în stele,/ Și în nori și-n ceruri nalte” sugerează tocmai aspirația spre absolut).
- Omul de geniu rămâne impasibil la chemarea iubitei, râsul și tăcerea fiind un răspuns născut din înțelepciune.
- Secvența a treia prezintă ritualul de iubire și proiectarea în vis a iubirii ideale, așa cum și-o imaginează iubita. Cadrul natural este feeric, dominat de armonie – codrul veșnic, izvoarele personificate prin verbul „suspină”, trestia „lină”. Portretul iubitei este unul ce îmbină angelicul și demonicul – metafora „păr de aur”, comparația „fața roșie ca mărul” conturează portretul angelic, în timp ce viclenia, firea ademenitoare, gesturile jucăușe trimit spre demonic.
- Visul de iubire este proiectat în lumea satului, un loc ideal, protector al iubirii, departe de prejudecățile societății.
- Ultima secvență este reprezentată de melancolia eului liric, acesta conștientizând imposibilitatea iubirii. Repetarea în exclamația retorică a metaforei „floare albastră” arată regretul și melancolia eului liric, iar metafora „dulce minune” exprimă sentimentele puternice ale omului de geniu, în timp ce comparația „ca un stâlp eu stam în lună” arată decizia omului superior de a renunța la ispita sentimentelor în favoarea aspirațiilor spre absolut.